

ЕКОНОМІКА С.-Г. ВИРОБНИЦТВА

УДК 338.43.432

ДОРОНІН А.В., кандидат екон. наук, с.н.с.

Національна академія аграрних наук України

СУЧАСНИЙ СТАН ЗЕРНОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Проаналізовано тенденції розвитку ринку зерна в Україні, який забезпечує не тільки продовольчу безпеку держави, а й експорт агропродовольчої продукції. Виявлено тенденцію до збільшення виробництва кукурудзи та рису. Визначено, що основними товарами українського експорту є сировинна продукція галузі рослинництва. При цьому сировинна орієнтація українського експорту робить його залежним від кон'юнктурних коливань. Розроблено поліноміальну модель, яка описує рівень урожайності зернових та зернобобових культур в Україні за період з 1913 по 2012 роки та передбачає збільшення урожайності цих культур на перспективу. Визначено напрями підвищення адаптованості виробництва зернових культур в сучасних умовах.

Ключові слова: ринок зерна, продовольча безпека, екологія, структуризація, державне регулювання, ефективність, кон'юнктура ринку, експорт, імпорт

Вступ. Зерновий ринок завжди був і залишається основною галуззю аграрного сектору економіки України, яка забезпечує не тільки продовольчу безпеку держави, а й експорт агропродовольчої продукції. Від розвитку цієї галузі залежить не тільки забезпечення населення продуктами харчування рослинного походження, а й продукцією тваринництва. Для цього є всі необхідні умови: родючі ґрунти, сприятливі кліматичні умови, емний внутрішній і зовнішній ринки, вигідне геополітичне розташування України в центрі Європи, наявність морських портів тощо. При цьому динамічний розвиток рослинницької галузі не забезпечує населення країни продукцією тваринництва, що призводить до потреби балансувати споживчий ринок через імпорт значної частини свинини.

Разом з тим, ефективність виробництва зернових культур недостатня. Тому зовнішньоекономічна діяльність для українських виробників відіграє першочергову роль як у контексті експорту продукції зернових та продуктів їх переробки, так і регулювання імпорту відповідно до вимог Світової організації торгівлі.

Питаннями розвитку вітчизняного ринку зерна та вирішенням проблем становлення експортних відносин на світовому ринку займаються В. Бойко [1], В. Власов, С. Кваша [2], М. Лобас [3], О. Шпичак [4], Л. Худолій [5] та ін.

Необхідно зауважити, що ті надбання, які пов'язані з розвитком вітчизняного зернового ринку в умовах постійних трансформацій, потребують подальшого дослідження. Набуває все більшого значення пошук зовнішніх сегментів світових продовольчих ринків, а також забезпечення присутності на них вітчизняної сільськогосподарської продукції.

Метою дослідження є визначення рівня розвитку ринку зерна в Україні та напрямів підвищення адаптованості виробництва зернових культур в сучасних умовах.

Результати дослідження. В Україні на початку 90-х років ХХ століття при переході до ринкових відносин для усіх галузей економіки було створено умови вільного ціноутворення, а для сільського господарства запроваджено орієнтовні ціни, які зростали значно нижчими темпами, ніж на товари і послуги, які споживаються сільським господарством, що спричинило диспаритет цін не на користь аграріїв. Це, в свою чергу, вплинуло на розвиток сільського господарства в цілому, так і на виробництво зерна.

За рахунок розширення площ посівів кукурудзи (4,6% в 2001 р. до 13,1% в 2012 р.) маємо збільшення частки посівів зернових та зернобобових культур – 55,8% в 2001 р. до

56,8% в 2012 р. У тому числі частка продовольчих культур зменшилась – 32,8% в 2001 р. до 27,4% в 2012 р., а частка зернофуражних культур збільшилась – 23,0% в 2001 р. до 29,4% в 2012 р. (табл. 1) [6-12].

Таблиця 1

**Структура площ посіву зернових та зернобобових культур в Україні
за 2001-2012 рр. (господарства усіх категорій)**

Сільськогосподарська культура	Структура площ посіву за роками, %						
	2001	2005	2008	2009	2010	2011	2012
Зернові та зернобобові культури у тому числі:	55,8	57,6	57,6	59,1	56,0	56,6	56,8
<i>продовольчі</i>	32,8	30,3	29,8	28,9	26,4	24,1	27,4
пшениця (озима і яра)	25,5	25,6	26,2	25,5	23,9	21,1	24,5
жито (озиме і яре)	3,3	2,4	1,7	1,8	1,1	1,1	1,0
рис	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
просо	1,3	0,5	0,6	0,4	0,4	0,7	0,6
гречка	2,6	1,6	1,1	1,0	0,8	1,0	1,1
квасоля	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<i>зернофуражні</i>	23,0	27,3	27,8	30,2	29,6	32,5	29,4
ячмінь (озимий і ярий)	14,7	17,3	15,5	19,1	16,7	12,5	13,7
кукурудза	4,6	6,6	9,3	8,1	10,1	17,2	13,1
овес	2,1	1,8	1,7	1,6	1,2	1,1	1,0
зернобобові (без квасолі)	1,4	1,5	0,9	1,3	1,5	1,1	1,3
сорго	0,1	0,1	0,4	0,1	0,1	0,6	0,3

У сільськогосподарських виробників структура посівних площ складається під впливом багатьох чинників. Основними з них є: структура сільськогосподарських угідь, їх якість, спеціалізація, попит на продукцію, забезпеченість засобами виробництва і трудовими ресурсами, кліматичні умови. Соціально-економічна криза в Україні негативно вплинула як на розвиток сільського господарства в цілому, так і на виробництво зерна (табл. 2) [13, 14].

Якщо в 1990 р. виробництво зернових та зернобобових в Україні становило 51,0 млн. т, то в 2000 р. тільки 24,4 млн. т [13]. І лише в наступні роки виробництво зерна динамічно зростає: з 39,7 млн. т в 2001 р. до 46,2 млн. т в 2012 р. або на 16,4%. Серед зернових культур слід відмітити зростання за цей період виробництва кукурудзи в 5,7 рази – до 20,9 млн. т в 2012 р.

Таблиця 2

**Виробництво зернових та зернобобових культур в Україні
за 2001-2012 рр. (господарства усіх категорій)**

Сільськогосподарська культура	Виробництво за роками, тис. т					2012 у % до	
	2001	2005	2010	2011	2012	2001	2011
Зернові та зернобобові культури в тому числі:	39706,1	38015,5	39270,9	56746,8	46216,2	116,4	81,4
пшениця (озима і яра)	21348,5	18699,2	16851,3	22323,6	15762,6	73,8	70,6
жито (озиме і яре)	1822,5	1054,2	464,9	578,9	676,8	37,1	116,9
рис	68,9	93,0	148,0	169,9	159,8	231,9	94,1
просо	266,5	140,6	117,1	278,8	157,4	59,1	56,5
гречка	387,6	274,7	133,7	281,6	238,7	61,6	84,8
ячмінь (озимий і ярий)	10185,7	8975,1	8484,9	9097,7	6936,4	68,1	76,2
кукурудза	3640,7	7166,6	11953,0	22837,8	20961,3	575,7	91,8
овес	1115,7	790,7	458,5	505,6	629,7	56,4	124,5
зернобобові	827,3	757,5	592,3	491,0	473,4	57,2	96,4

При цьому в 2012 р. зменшується виробництво пшениці на 26,2% – до 15762,6 тис. т, жита на 62,9% – до 676,8 тис. т, проса на 40,9% – до 157,4 тис. т, гречки на 38,4% – до

238,7 тис. т, ячменю на 31,9% – до 6936,4 тис. т, вівса на 43,6% – до 629,7 тис. т, зернобобових на 42,8% – до 473,4 тис. т. [13, 14].

Додержання елементів технології вирощування сільськогосподарських культур, основними з яких є живлення рослин та їх захист від шкідників, хвороб і бур'янів, разом із ґрунтово-кліматичними умовами України забезпечили за цей період підвищення урожайності наступних культур: зернових та зернобобових на 15,1% – до 3,12 т/га в 2012 р., зокрема жита на 9,7% – до 2,27 т/га, рису на 69,7% – до 6,21 т/га, гречки на 29,9% – до 0,87 т/га, кукурудзи на 47,8% – до 4,79 т/га, вівса на 4,5% – до 2,09 т/га (табл. 3) [13, 14].

Отже, за 2001-2012 роки спостерігаємо зростання виробництва зернових та зернобобових культур, як за рахунок збільшення їх частки в загальній посівній площі, так й підвищення їхньої урожайності.

Таблиця 3

Урожайність зернових та зернобобових культур в Україні за 2001-2012 роки (господарства усіх категорій)

Сільськогосподарська культура	Урожайність за роками, т/га					2012 в % до	
	2001	2005	2010	2011	2012	2001	2011
Зернові та зернобобові культури в тому числі:	2,71	2,60	2,69	3,70	3,12	115,1	84,3
пшениця (озима і яра)	3,10	2,85	2,68	3,35	2,80	90,3	83,6
жито (озиме і яре)	2,07	1,73	1,67	2,07	2,27	109,7	109,7
рис	3,66	4,34	5,05	5,73	6,21	169,7	108,4
просо	1,06	1,17	1,37	1,78	1,03	97,2	57,9
гречка	0,67	0,69	0,67	0,99	0,87	129,9	87,9
ячмінь (озимий і ярий)	2,60	2,06	1,97	2,47	2,11	81,2	85,4
кукурудза	3,24	4,32	4,51	6,44	4,79	147,8	74,4
овес	2,00	1,76	1,48	1,81	2,09	104,5	115,5
зернобобові	2,01	1,89	1,51	1,46	1,56	77,6	106,8

За рахунок тільки підвищення урожайності збільшено виробництво рису. Спостерігаємо зменшення виробництва жита, гречки, вівса тільки за рахунок зменшення їх посівів. Зменшення виробництва пшениці, ячменю та зернобобових культур відбулося, як за рахунок зменшення їх частки в загальній посівній площі, так й зниженням їхньої урожайності.

На основі розробленої поліноміальної моделі, яка описує рівень урожайності зернових та зернобобових культур в Україні за 1913-2012 рр., здійснено прогноз урожайності цих культур, який передбачає її підвищення на 15% (рис.).

Отже, в Україні існують всі передумови для збільшення виробництва зернових культур, які забезпечують не тільки продовольчу безпеку держави, а й експорт продукції.

Слід відмітити значне поширення торговельних зв'язків України на ринку продукції зернової галузі. Якщо у 2005 р. географія експорту включала 75 країн, то у 2012 р. вже 101 країну, або на 26 країн більше. Головними імпортерами української пшениці у 2005-2012 роках були Іспанія, Єгипет, Ізраїль і Туніс, які за ці роки імпортували відповідно 7,6; 6,0; 4,2 і 3,0 млн. т. Головними імпортерами кукурудзи були Білорусь, Іспанія, Іран, Туніс та Єгипет, закупивши відповідно 1,1; 5,5; 3,9; 1,8 і 8,2 млн. т. Стосовно третьої головної зернової культури ячменю, то головними імпортерами були країни Близького Сходу: Саудівська Аравія, Іран, Сирія та Йорданія, що вивезли з України за 2005-2012 роки відповідно 18,3; 2,5; 2,0 і 1,9 млн. т [2].

Основними агропродовольчими товарами українського експорту до країн Європейського Союзу є сировинна продукція рослинництва (насіння зернових та олійних культур), нерафінована соняшникова та інші олії. У структурі експорту агропродовольчої продукції з України в ЄС за 2012 р. зернові культури становлять 40,2%, відповідно насіння і плоди олійних – 24,9%, жири та олії – 16,6%, відходи харчової промисловості – 10,6% [2].

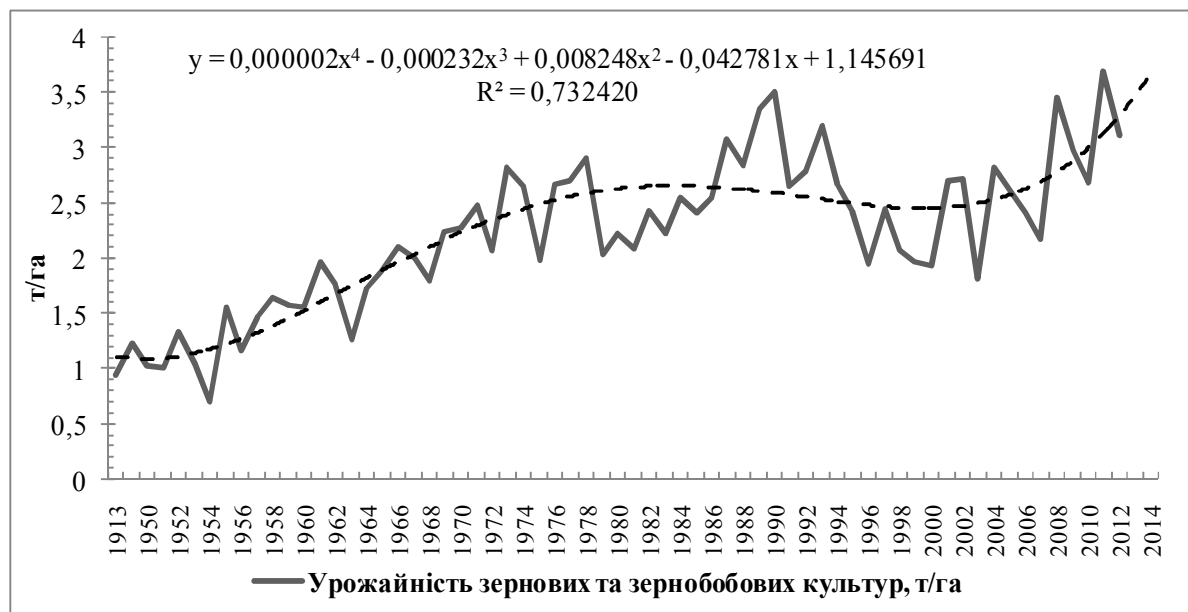

Рис. Динаміка урожайності зернових та зернобобових культур в Україні

За 2008-2012 рр. підвищився рівень рентабельності виробництва кукурудзи – з 10,6% в 2008 р. до 19,8% в 2012 р., але за цей же період маємо зниження ефективності виробництва пшениці – з 17,6% до 11,8%, а також ячменю – з 19,8% до 11,4% (табл. 4) [15-19].

Таблиця 4

Економічна ефективність виробництва основних зернових та зернобобових культур в Україні за 2008-2012 рр. (сільськогосподарські підприємства)

Показник	Рік					2012 в % до	
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2011
<i>Пшениця</i>							
Повна собівартість 1 т, грн.	643,0	753,0	996,0	1128,2	1391,4	216,4	123,3
Середня ціна реалізації 1 т, грн.	756,4	796,3	1091,2	1327	1555,1	205,6	117,2
Рівень рентабельності, %	17,6	5,8	9,6	17,6	11,8	–	–
<i>Ячмінь</i>							
Повна собівартість 1 т, грн.	701,7	760,2	959,9	1158,9	1419,5	202,3	122,5
Середня ціна реалізації 1 т, грн.	840,3	723,2	956,5	1344,3	1581,7	188,2	117,7
Рівень рентабельності, %	19,8	-4,9	-0,4	16,0	11,4	–	–
<i>Кукурудза</i>							
Повна собівартість 1 т, грн.	663,0	716,5	956,5	977,2	1270,1	191,6	130,0
Середня ціна реалізації 1 т, грн.	733,4	870,4	1242	1354,3	1521,0	207,4	112,3
Рівень рентабельності, %	10,6	21,5	29,9	38,6	19,8	–	–

Зниження ефективності виробництва пшениці за цей період відбулося внаслідок збільшення собівартості виробництва 1 т пшениці на 116,4%, відповідно середня ціна реалізації 1 т пшениці зросла на 105,6%, зниження ефективності виробництва ячменю відбулося через збільшення собівартості виробництва 1 т ячменю на 102,3%, відповідно середня ціна 1 т – зросла на 88,2%.

Причиною зниження ефективності зернової галузі в останні роки є нерозвиненість аграрного ринку й інфраструктури збуту зерна, відсутність дієвого механізму державного регулювання ціноутворення на зернову продукцію в умовах як надвиробництва зерна, так і неврожаю, високий рівень кредитних ставок і недосконалість бюджетної підтримки галузі. В сучасних умовах державне регулювання ринку зерна в Україні не відіграє стимуляційної ролі щодо зерновиробництва і поки не здатне ефективно реагувати на виклики глобальної економіки.

Доцільно на державному рівні сформувати та задіяти ефективні механізми регулювання ринку продукції зернового ринку. Для стабілізації цін на продукцію цієї галузі держава має здійснювати закупівельні і товарні інтервенції, координувати та узгоджувати цінову політику на загальнонаціональному та світовому ринках.

Серед зовнішньоекономічних партнерів України щодо продукції аграрного сектору економіки дуже значимим є Європейський Союз. Торгове сальдо агропродовольчої продукції між Україною і ЄС є позитивним, за виключенням 2010 р.

У 2008 р. Україна експортувала до країн ЄС агропродовольчої продукції на суму 3,2 млрд. дол. США, відповідно імпортувала – на суму 2,5 млрд. дол. США, торгове сальдо позитивне (0,7 млрд. дол. США), що зумовлено приєднанням України до Світової організації торгівлі. У 2012 р. спостерігаємо збільшення експорту агропродовольчої продукції з України до країн ЄС до 4,9 млрд. дол. США, відповідно імпорту – до 3,0 млрд. дол. США, торгове сальдо позитивне (1,9 млрд. дол. США), що дозволяє сподіватися на сприятливі перспективи України при створенні зони вільної торгівлі з ЄС.

Основу українського експорту до країн ЄС становлять зернові культури та насіння і плоди олійних культур, частка яких в 2008 р. відповідно – 30,2 та 37,4%, при цьому в 2012 р. частка зернових культур збільшилась до 40,2%, відповідно зменшилась частка насіння і плодів олійних культур – до 24,9% [2].

Сировинна орієнтація українського експорту робить позиції України на зовнішніх ринках уразливими, оскільки попит на сировинні товари є непостійним і характеризується значною ціною мінливістю. Тому необхідно забезпечувати збільшення експорту українських товарів з високою доданою вартістю. Основу українського імпорту з ЄС становлять товари з високою доданою вартістю – м'ясо і харчові субпродукти, готові харчові продукти. Проте, імпорт м'яса і харчових субпродуктів зменшився з 465 млн. дол. США в 2008 р. до 397 млн. дол. США в 2012 р., відповідно частка яких в структурі імпорту становила 18,5% в 2008 р. та 13,4% в 2012 р. [2].

Слід відмітити, що в Україні зростає експорт зернових культур, а найбільшу частку імпорту з ЄС займає м'ясо і харчові субпродукти, така тенденція може в майбутньому негативно вплинути на розвиток вітчизняної галузі тваринництва.

Основними напрямками підвищення адаптованості виробництва зернових культур в сучасних умовах є: розміщення посівів сільськогосподарських культур в сприятливих ґрунтово-кліматичних умовах, створення адаптованих сортів і гібридів до природних умов України, переведення зернової галузі на постіндустріальні моделі розвитку, забезпечення сировинної бази для розвитку біоенергетики, створення кормової бази для тваринництва, розвиток органічного виробництва, структуризація зернового ринку.

Для досягнення визначених цілей необхідно вирішити питання підвищення родючості ґрунту шляхом запровадження комплексу організаційно-технологічних заходів, зокрема: застосування науково обґрунтованих сівозмін при вирощуванні сільськогосподарських культур; орієнтацію на органічні системи удобрення; підвищення ефективності застосування мінеральних добрив за рахунок оптимізації доз, строків і способів їх внесення в ґрунт; освоєння ґрунтозахисних технологій обробітку ґрунту; зниження негативного впливу хімічних препаратів захисту рослин як на саму рослину, так і на корисну мікрофлору ґрунту.

Забезпечення землеробства адаптованими сортами і гібридами сільськогосподарських культур з більш високою продуктивністю, а також їх екологічною стійкістю до умов навколишнього середовища потребує організації системи насінництва сільськогосподарських культур в Україні. При цьому навіть адаптовані сорти і гібриди до погодних і екологічних умов не завжди можуть забезпечити високу продуктивність сільськогосподарських культур через процеси глобального потепління на нашій планеті.

Застосування постіндустріальних моделей розвитку зернової галузі передбачає розробку і впровадження: ресурсозберігаючих біоадаптивних технологій вирощування сільськогосподарських культур, інтегрованої системи захисту рослин, методів оптимізації процесів росту і розвитку рослин з урахуванням змін клімату та на основі принципів точного землеробства.

В умовах загострення проблеми забезпечення нашої держави доступними за ціною енергоносіями доречно прискорити виробництво альтернативних видів пального, зокрема з кукурудзи. Виробництво і використання біопального прискорить вирішення таких стратегічних цілей для розвитку України і зокрема сільського господарства як зменшення залежності виробників від імпорту пального та забезпечення задоволення попиту на цю продукцію за нижчою ціною.

Для забезпечення потреб тваринництва кормовою базою необхідно забезпечити розширення посівів кормових культур, зокрема кукурудзи на силос і багаторічних трав та зменшити частку експорту зерна кукурудзи.

Розвиток органічного виробництва необхідно здійснювати за рахунок заборони використання хімічно синтезованих добрив та засобів захисту рослин, гормонів та антибіотиків, генетично модифікованих організмів, регуляторів росту тощо, а також відповідним чином маркувати продукцію, яка відповідає вимогам органічної. Нажаль, відсутність відповідного законодавства в Україні унеможливує організацію системи акредитації і унормування діяльності сертифікаційних органів, а також перешкоджає позиціонуванню нашої держави як експортера органічної продукції на міжнародному ринку.

Для удосконалення структури виробництва зернових культур необхідно забезпечити виробництво продукції, яка користується підвищеним попитом на світовому ринку – пшениця, кукурудза, ячмінь, а також оптимізувати площі посіву кукурудзи на силос і багаторічних трав – для забезпечення потреб тваринництва необхідною кормовою базою.

Висновки. В Україні існують всі передумови для збільшення виробництва зерна, яке забезпечує не тільки продовольчу безпеку держави, а й експорт. Основною функцією держави в регулюванні зернового ринку повинно залишатися передбачення ринкової ситуації. Процес формування національного ринку продукції зернової галузі в умовах глобалізації поки що перебуває на стадії становлення, а тому цей ринок ще далеко не повною мірою забезпечує виконання покладених на нього функцій і завдань, а саме баланс попиту та пропозиції, підвищення прибутковості сільськогосподарських виробників, вирішення соціальних і екологічних проблем галузі.

Список використаних літературних джерел

1. Бойко В. І. Зерно і ринок : [монографія] / В. І. Бойко. – К. : Інститут аграрної економіки, 2007. – 312 с.
2. Кваша С. М. Експорт та імпорт продукції аграрного сектору України : стан та тенденції / С. М. Кваша, В. І. Власов, Н. В. Кривенко та ін. – Київ : Інститут аграрної економіки, 2013. – 80 с.
3. Лобас М. Г. Розвиток зернового господарства : [монографія] / М. Г. Лобас. – К. : Агроінком, 1997. – 448 с.
4. Шпичак О. М. Економічні проблеми на ринку зерна України / О. М. Шпичак // Вісник аграрної науки. – 2002. – № 10. – С. 5-10.
5. Худолій Л. Економічний механізм формування і функціонування ринку зерна в Україні / Л. Худолій. – К. : ІАЕ, 1998. – 211 с.
6. Підсумки заключного обліку посівних площ сільськогосподарських культур під урожай 2001 року : Статистичний бюлетень. – Київ : Державний комітет статистики України, 2001. – 53 с.
7. Підсумки заключного обліку посівних площ сільськогосподарських культур під урожай 2005 року : Статистичний бюлетень. – Київ : Державний комітет статистики України, 2005. – 53 с.
8. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2008 року : Статистичний бюлетень. – Київ : Державний комітет статистики України, 2008. – 53 с.
9. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2009 року : Статистичний бюлетень. – Київ : Державний комітет статистики України, 2009. – 53 с.
10. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2010 року : Статистичний бюлетень. – Київ : Державний комітет статистики України, 2010. – 53 с.

11. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2011 року : Статистичний бюлетень. – Київ : Державна служба статистики України, 2011. – 53 с.
12. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2012 року : Статистичний бюлетень. – Київ : Державна служба статистики України, 2012. – 53 с.
13. Рослинництво України : Статистичний збірник за 2005 рік. – Київ : Державний комітет статистики України, 2006. – 111 с.
14. Рослинництво України : Статистичний збірник за 2012 рік. – Київ : Державна служба статистики України, 2013. – 110 с.
15. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах : Статистичний бюлетень за 2008 рік. – Київ : Державний комітет статистики України, 2009. – 76 с.
16. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах : Статистичний бюлетень за 2009 рік. – Київ : Державний комітет статистики України, 2010. – 80 с.
17. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах : Статистичний бюлетень за 2010 рік. – Київ : Державний комітет статистики України, 2011. – 88 с.
18. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах : Статистичний бюлетень за 2011 рік. – Київ : Державна служба статистики України, 2012. – 88 с.
19. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах : Статистичний бюлетень за 2012 рік. – Київ : Державна служба статистики України, 2013. – 88 с.

Аннотація

Доронин А.В.

Современное состояние зернового рынка в Украине

Проанализированы тенденции развития рынка зерна в Украине, который обеспечивает не только продовольственную безопасность государства, но и экспорт агропродовольственной продукции. Выявлена тенденция к увеличению производства кукурузы и риса. Определено, что основными товарами украинского экспорта является сырьевая продукция отрасли растениеводства. При этом сырьевая ориентация украинского экспорта делает его зависимым от конъюнктурных колебаний. Разработана полиномиальная модель, которая описывает уровень урожайности зерновых и зернобобовых культур в Украине за период с 1913 по 2012 годы и предусматривает увеличение урожайности этих культур на перспективу. Определены направления повышения адаптивности производства зерновых культур в современных условиях.

Ключевые слова: рынок зерна, продовольственная безопасность, экология, структуризация, государственное регулирование, эффективность, конъюнктура рынка, экспорт, импорт

Annotation

Doronin A.

The current status of grain market in Ukraine

Market development trends of grain in Ukraine, which provides both food safety and food produce export of the country, were analyzed in this paper. There is a tendency of increasing corn and rice. It has been defined that raw crop produce is the major item of Ukrainian export. Thus, the latter depends on the fluctuations of market conditions very much. The polynomial model which describes the level of grain and leguminous crops productivity in Ukraine for the period from 1913 to 2012 and envisages further yield increase of these crops was developed. The ways of enhancing the adaptability of grain crops under current conditions were identified.

Key words: grain market, food safety, ecology, structuring, government regulation, efficiency, market condition, export, import

Отримано редакцією – 20.03.2014 р.